

-КАКО ОСТВАРИТИ НАКНАДУ ШТЕТЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ-

Право на подношење имовинско-правног захтева има: оштећени, као И свако лице чије је лично или имовинско право кривичним делом повређено, односно као подносилац се може појавити, поред оштећеног, и лице на које је имовинско-правни захтев пренет правним послом, или у случају смрти, наслеђивањем.

Када сте оштећени извршеним кривичним делом, имате право да захтевате да вам се причињена штета, настала услед извршења кривичног дела, надокнади у кривичном поступку, јер се ту можете много брже и без већих трошкова обештетити, него да након окончања кривичног поступка своја права остварује у посебном парничном поступку.

То ћете остварити подношењем имовинскоправног захтева у кривичном поступку!

Као чест проблем, појављује се ситуација да не можете да накнадите штету од окривљеног, јер нема примања, не поседује сопствену имовину, нити му је икаква имовина у вези са кривичним делом могла бити одузета. Овај проблем у РС, на жалост, још увек није решен, па у том случају уколико вас суд упути на парнични поступак за накнаду штете, потребно је да добро размислите пре излагања трошку парничног поступка, јер постоји могућност да и поред пресуде у вашу корист везано за трошкове поступка, исте нећете моћи да наплатите од окривљеног.

Одлучивање о имовинско-правном захтеву представља посебну врсту поступка у оквиру кривичног поступка, а докази које суд изводи у циљу доказивања кривичног дела и кривице учиниоца, најчешће су и докази који указују на основаност и висину имовинско-правног захтева.

Након што поставите И определите свој имовинско-правни захтев у погледу висине штете коју сте претрпели, кривични поступак се наставља по службеној дужности и више се не морате излагати трошковима, у смислу присуствовања сваком главном претресу.

Јавни тужилац је онај први који долази у контакт са оштећеним, и има законску обавезу да вас посебно упозори на право у вези остварења вашег имовинско-правног захтева.

Имовинско-правни захтев мора бити прецизно одређен! Ово врло често није случај у пракси, јер се оштећени из неприпремљености И незнања само уопштено изјасне да истичу имовинско правни захтев, али да ће висину накнадно определити. Ово по правилу не учине до завршетка главног претреса, па је резултат тога да се сам кривични поступак оконча, а оштећени онда упути на парницу, јер кривични суд не поседује довољно података на основу којих би могао одлучити о имовинско-правном захтеву.

Предмет вашег имовинско-правног захтева може бити:

1. накнаде штете - материјалне и нематеријалне

Материјална штета се односи на финансијске или новчане губитке, као што су медицински, болнички и погребни трошкови, губитак будућих зарада и повластица везаних за запослене, неисплаћене плате, као и трошкови за штету нанесену имовини.

раво на накнаду штете представља најважније оригинерно право жртава кривичних дела.

Нематеријална, морална штета, односи се на сваки други нефинансијски или неновчани губитак, нпр. душевну патњу, губитак угледа или части, бол и патњу, неугодности, губитак животне радости, губитак друштвеног живота и губитак партнера – пријатеља

Код имовинско-правног захтева за накнаду штете, као оштећени дужни сте да врло прецизно уз одговарајуће доказе определите и образложите врсту и висину и штете.

2. повраћај ствари- покретних и непокретних ствари, уз неопходан услов да исте буду врло прецизно описане, индивидуализоване, како би се са сигурношћу могло утврдити да су у то баш ваше ствари, односно ствари које припадају оштећеном и од ког су одузете приликом извршења кривичног дела (нпр рачун, фотографија, сведоци..).

Суд не може се прихватити захтев за повраћај ствари које је окривљени купио новцем који је противправно прибавио од вас као оштећеног, тада можете тражити само накнаду штете у смислу имовинскоправног захтева.

3. поништај правног посла- који је проистекао из кривичног дела, и који је имовинскоправне природе (нпр поништај неког уговора)

Одлука о поништењу правног посла не дира права трећих лица, јер они не учествују у поступку и немају могућност да заштите свој интерес. Поништај се може извршити само у односу на окривљеног, а захтев према трећим лицима се може поставити само у парници.

Крајњи рок за подношење имовинско-правног захтева у кривичном поступку траје до завршетка главног претреса(судјења) пред првостепеним судом.

Уколико пропустите овај рок, ово право онда можете остварити, само у парничном поступку!

Имајући у виду да се имовинско-правни захтев може односити на накнаду штете, повраћај ствари или поништај одређеног правног посла, за одлучивање о овоме суд, у великом броју случајева, мора ангажовати стручна лица са посебним знањем у некој области (вештаке одговарајуће струке). Трошкове ових радњи свакако сноси

суд, а не ви као оштећени. Обавеза је суда да утврди све чињенице у вези постављеног имовинско-правног захтева, и посебно саслуша окривљеног на ове околности.

Такође, у току кривичног поступка као оштећени често ћете морати бити подвргнути одређеним лекарским прегледима и вештачењима, ради утврђивања одређених чињеница које су важне за кривични поступак. У тој ситуацији, потребно је да, уколико суд то не учини, ВИ смостално предложите да вештак приликом израде вештачења, истовремено уради и процену висине нематеријалне штете, или се изјасни о параметрима важним за ваш имовинско-правни захтев. Такав доказ може се користити у кривичном поступку, али и у евентуалном парничном поступку, ради оцене висине настале штете..

Не повећавајте износ свог имовинскоправног захтева, на самом крају поступка у завршној речи, без детаљнијег образлагања, јер би у таквим околностима суд поново морао да испита окривљеног. У таквим ситуацијама суд би оправдано проценио да ово води одуговлачењу кривичног поступка, те вас упутио да свој имовинско-правни захтев остварите у парничном поступку.

Дакле, ствар је оцене суда који води кривични поступак да ли ће одлучити о вашем имовинско-правном захтеву или ће вас упутити на парнични поступак, зато када постављате имовинско-правни захтев, самостално или путем пуномоћника(адвоката), ако сте га ангазовали И сами га плаћате, и како бисте избегли ситуацију да вас суд упуту на парнични поступак, он у самом старту буде:

- што прецизнији,
- конкретнији и
- по могућству, поткрепљен доказима.

У зависности од одлуке суда о кривици окривљеног, одлука о имовинскоправном захтеву може бити:

- да суд у целости усвоји ваш имовинскоправни захтев,
- да суд делимично усвоји имовинскоправни захтев, а за преостали део вас упуту на парницу,
- да вас суд у целости упуту на парницу ради остварења имовинскоправног захтева.

Суд може одредити и привремену меру како би се ваш имовинско правни захтев обезбедио. То значи да у току кривичног поступка оштећени или његов пуномоћник мора ставити “Захтев за обезбеђење имовинско-правног захтева”, о коме суд одлучује. Суд може привремено забранити располагање или одузети средства окривљеном.

Када се на тај начин обезбеди могућност остваривања из имовине окривљеног, тада се пресудом може обавезати окривљени да исплати имовинско-правни захтев, али суд може И сам одредити да се из привремено одузете имовине исплати имовинско-правни захтев, у целости или делимично.

Имовинскоправни захтев, у одређеним случајевима, може бити поднет и јавном тужиоцу.

Уколико пред тужилаштвом дође до одлагања кривичног гоњења окривљеног тзв “условљеног опортунитета”, као оштећени имате могућност да остварите свој имовинско-правни захтев на врло ефикасан И брз начин, кроз обавезу окривљеног, коју му изриче јавни тужилац, да вам накнади причињену штету у одређеном року. Уколико окривљени не испуни своју обавезу, кривични поступак према њему ће се наставити И тада имате сва претходно наведена права.

Уколико пред тужилаштвом дође до закључења “Споразума о признању кривичног дела” или “Споразума о сведочењу окривљеног” договор јавног тужиоца и окривљеног о вашем имовинско-правном захтеву мора бити његов обавезан део, И ту је такође потребно да као оштећени, након позива тужилаштва, прецизно изнесете свој имовинскоправни захтев.

У ситуацији када не дође до покретања кривичног поступка, и одбачаја кривичне пријаве, јавни тужилац није овлашћени орган за одлучивање о имовинско-правном захтеву. Тада вам преостаје само могућност покретања парничног поступка.

За крај још једном истичем да су предности подношења имовинско-правног захтева у кривичном поступку из угла оштећеног очигледне.

Оштећени не мора да води поновни поступак који би га излагао судским трошковима, евентуалном поновном саслушавању и испитивању о трауматичном догађају, сусрету са окривљеним.

Као оштећени, уколико сте незадовољни одлуком првостепеног суда, имате право да изјавите жалбу на део пресуде који се односи на одлуку о вашем имовинско-правном захтеву.

Такође, често парнични судови чекају да се кривични поступак оконча правоснажном пресудом, па да тек онда одлучују о накнади штете.

Међутим, важно је **НАПОМЕНУТИ** да када се одлука о вашем имовинско-правном захтеву доноси у кривичном поступку, у пресуди којом се окривљени оглашава кривим, онда је оваква одлука везана за судбину пресуде. Уколико евентуално дође до укидања пресуде по жалби окривљеног или тужилаштва, онда се мора укинути и део пресуде (одлука) о имовинско-правном захтеву, да би се у новој пресуди након поновљеног поступка одлучило поново и о имовинско-правном захтеву. Уколико би у поновљеном поступку била донета ослобађајућа пресуда или се обуставио поступак, суд више не би могао одлучивати о имовинско-правном захтеву, већ би имао само могућност да вас упути на парницу. У том смислу парнични поступак јесте потенцијално сигурнији, али и дужи пут да остварите своје право, избор је на вама.

